

**Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony
Ofiar Przemocy w rodzinie na lata 2016-2020**

I. Wstęp

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Ważną rolę w rodzinie są wzajemne relacje pomiędzy członkami rodziny oparte na miłości i wzajemnym zrozumieniu.

Dezorganizacja rodziny skutkuje zaburzeniem ról wewnątrzrodzinnych, łamaniem reguł społecznie akceptowalnych i pożądaných. Zachowania poszczególnych członków rodziny stają się niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Powyższa sytuacja sprzyja występowaniu przemocy w rodzinie.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wskazuje, że najmniejsza komórka społeczna - rodzina - objęta jest ochroną państwa, które poprzez politykę społeczną udziela szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji.

Przemoc w rodzinie jest jednym z podstawowych zagrożeń prawidłowego funkcjonowania rodziny, jest zjawiskiem społecznie nieakceptowalnym, nieznanym usprawiedliwieniu, a przeciwdziałanie temu zjawisku jest przedmiotem skoordynowanych działań zaradczych.

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciwko członkom rodziny, które narusza ich prawa i dobra osobiste, powoduje cierpienie i szkody. Do przemocy domowej może dojść w każdej rodzinie, niezależnie od jej statusu społecznego i materialnego czy też poziomu wykształcenia członków rodziny.

Najczęstsze formy przemocy w rodzinie to:

• **przemoc fizyczna** - są to wszelkie działania polegające na użyciu siły i prowadzące do nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień. Do tej kategorii zalicza się między innymi: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, uderzanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą dłońią, pięścią lub różnymi przedmiotami, poparzenie, porzucenie w niebezpiecznej okolicy, straszenie bronią lub jej użyciem i inne.

• **przemoc psychiczna** – to umyślne działania wykorzystujące nie siłę fizyczną, lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby u ofiary, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych. Przejawami tego rodzaju przemocy są: odmowa uczuć, brak zainteresowania, szacunku, nieustanna krytyka, wyśmiewanie poglądów, wyznania religijnego, żądanie posłuszeństwa, narzucanie poglądów, wmawianie choroby psychicznej, kontrola i utrudnianie kontaktów z innymi osobami, zawstydzanie, upokarzanie, wyzywanie, grożenie, ograniczanie snu, jedzenia itp.

• **przemoc seksualna** – polega na wymuszaniu niechcianych przez ofiarę zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy, dokonywane poprzez: przymuszanie do pożycia seksualnego, wymaganie na ofierze nieakceptowanych pieśszcot i praktyk seksualnych, przymuszanie do seksu z osobami trzecimi, krytykę zachowań seksualnych ofiary, wymuszanie sadystycznych form pożycia seksualnego, przymuszanie do oglądania pornografii, zmuszanie do prostytucji, gwałt.

• **przemoc ekonomiczna** – to działania prowadzące do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy, realizowane między innymi w drodze niezaspokajania podstawowych materialnych potrzeb rodziny, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, utrudnianie aktywności zawodowej, odbieranie pieniędzy, okradanie, wyliczanie wydatków, itp.

Problem przemocy w rodzinie nie jest zjawiskiem nowym. Przez wiele lat istniało silne społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy, szczególnie wobec kobiet i dzieci. Początkowo problem ten był marginalizowany, stopniowo jednak zaczęto podejmować różne działania mające

na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

II. Analiza problemu

Przepisy dotyczące zjawiska przemocy reguluje ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180 poz.1493 z późn. zm.). Art. 2 pkt 2 w/w ustawy określa definicję przemocy jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste lub dobra osób wymienionych w pkt 1 (osoby najbliższe w rozumieniu art 115 § 11 Kodeksu karnego, a także osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Narzędziem pracy z rodziną doznającą przemocy jest Niebieska Karta.

Ogólnopolskie dane statystyczne wynikające ze Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie od 1 stycznia 2013 roku do 31 grudnia 2013 roku wskazują, że łącznie wszystkich „Niebieskich Kart” wypełnionych w 2013 roku było 73 119.

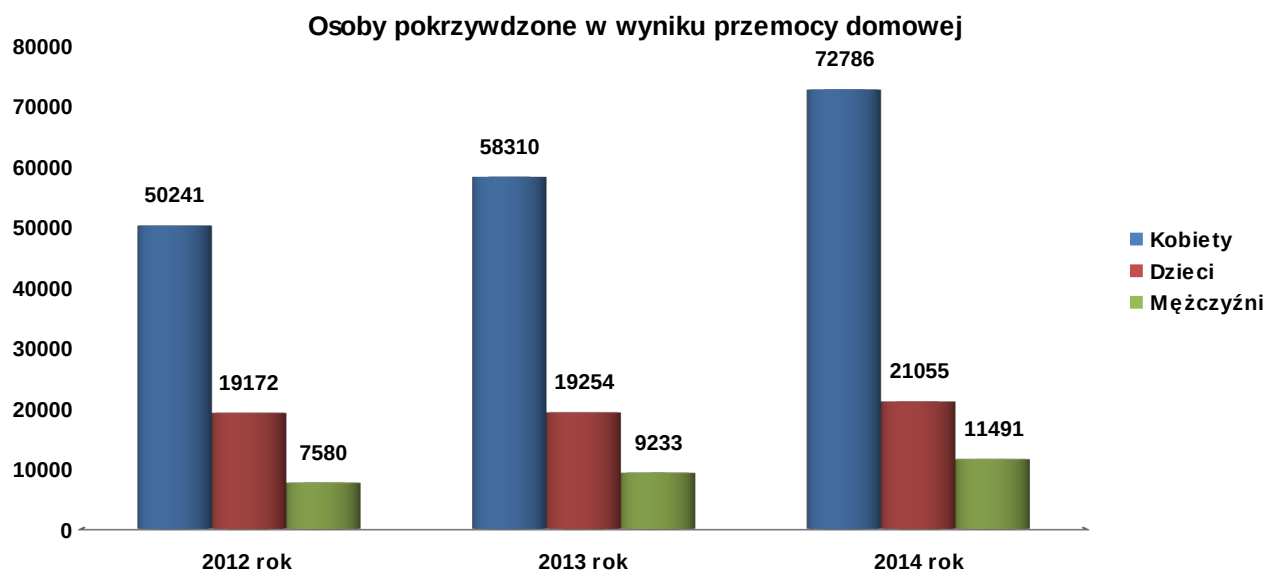
Wykres 1.

Na podstawie danych ze strony internetowej statystyka.policja.pl

Ze statystyk policyjnych wynika, że większą część osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy w rodzinie stanowią kobiety, następnie dzieci i na końcu mężczyźni. Z roku na rok wzrasta także liczba osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej.

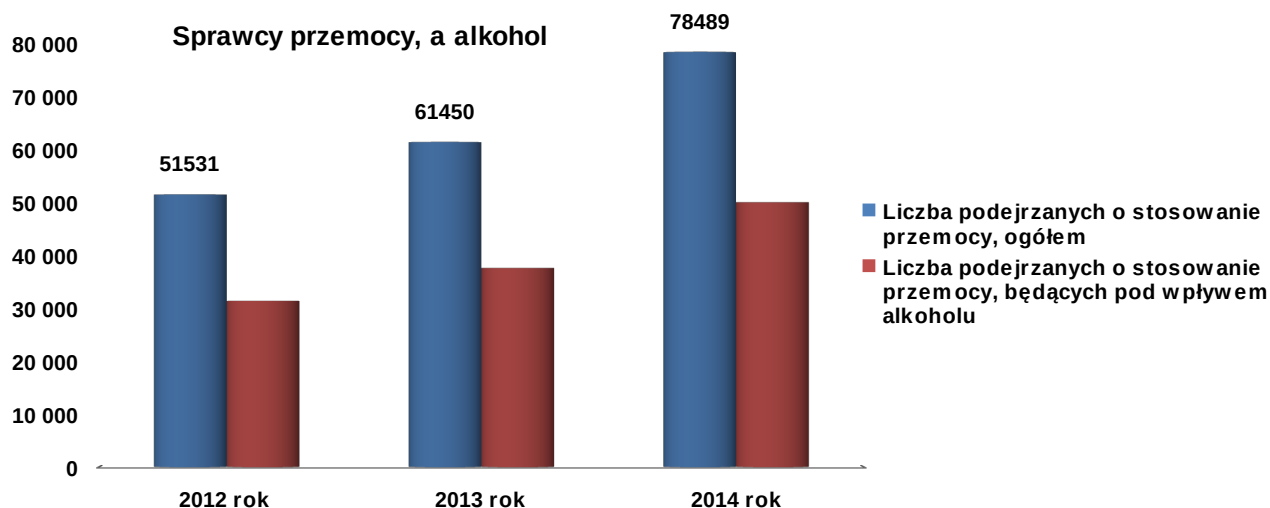
Wykres 2.

Na podstawie danych ze strony internetowej statystyka.policja.pl

Nie bez znaczenia na występowanie przemocy w rodzinie ma nadużywanie alkoholu. Z danych Policji wynika, iż na przestrzeni kilku lat ponad połowa osób stosujących przemoc podczas interwencji domowej była pod wpływem alkoholu.

Wykres 3.

Na podstawie danych ze strony internetowej statystyka.policja.pl.

Przyczyn, sprzyjających stosowaniu przemocy w rodzinie, można upatrywać się w normach społecznych i kulturowych. Wielu Polaków nadal przejawia społeczną akceptację bicia, stosowania kar cielesnych, klapsów. Ze sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie od 1 stycznia 2013 roku do 31 grudnia 2013 roku wynika, że im bardziej ktoś akceptuje społeczne przekonania dotyczące stosowności karania dzieci laniem, klapsami czy

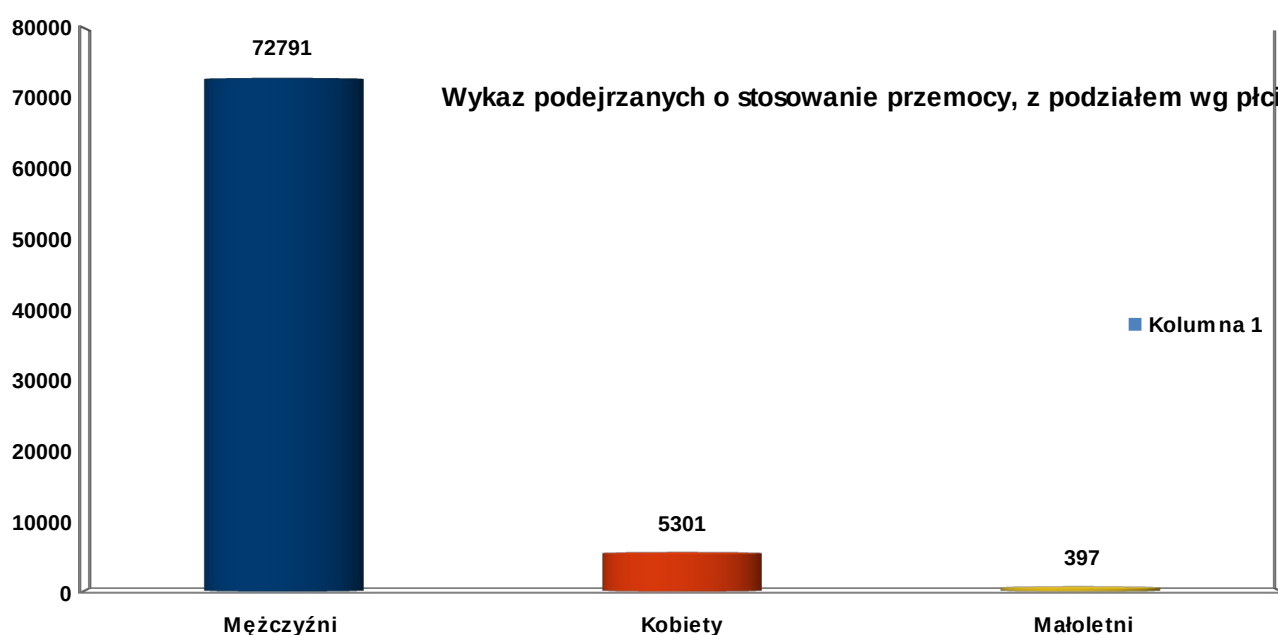
policzkowania tym częściej stosuje przemoc fizyczną i psychiczną wobec dziecka.

Ogromny wpływ na występowanie zjawiska przemocy w rodzinie ma także wychowanie w rodzinie, gdzie występuje przemoc. Dzieci z takich rodzin przyswajają zachowania dorosłych, którzy są sprawcami bądź ofiarami przemocy w rodzinie.

Mocno zakorzeniony jest w polskim społeczeństwie model rodziny, w której od mężczyzny oczekuje się tzw. silnej, ręki, stanowczości, podejmowania tzw. męskich decyzji, utrzymania finansowego rodziny. Pozycja mężczyzny jako głowy rodziny kojarzy się z utrzymaniem w domu porządku, dyscypliny i karania pozostałych członków za jej naruszenie.

Dane policyjne z 2014 roku potwierdzają, że większość osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie to mężczyźni, stanowiąc ~ 93% wszystkich sprawców przemocy, następnie kobiety ~7%, oraz małoletni ~1%

Wykres 4.

Na podstawie danych ze strony internetowej statystyka.policja.pl

Na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w grudniu 2014 roku zostały przeprowadzone badania „Przemoc w rodzinie. Występowanie i częstotliwość zgłaszania”, z raportu wynika, iż 14% Polaków w przeciągu ostatniego roku było świadkiem przemocy w rodzinie. Zdecydowana większość zaobserwowanych przypadków stanowiła przemoc o charakterze psychicznym (75%) lub fizycznym (58%). Respondenci najrzadziej deklarowali, że byli świadkami przemocy seksualnej (8%). Niepokojącym jest fakt, że tylko dwóch na pięciu świadków przemocy postanowiło zgłosić ją instytucjom lub organizacjom. Ludzie młodzi wyraźnie rzadziej (27%) zgłaszali takie przypadki, niż respondenci w średnim (48%) lub starszym wieku (51%). Wskazuje to na fakt, iż stereotyp niewtrącania się w sprawy rodzinne innych osób jest nadal powszechny, a osoby doznające przemocy w rodzinie, nie są w stanie bez pomocy z zewnątrz rozwiązać problemu.

III. Diagnoza lokalna

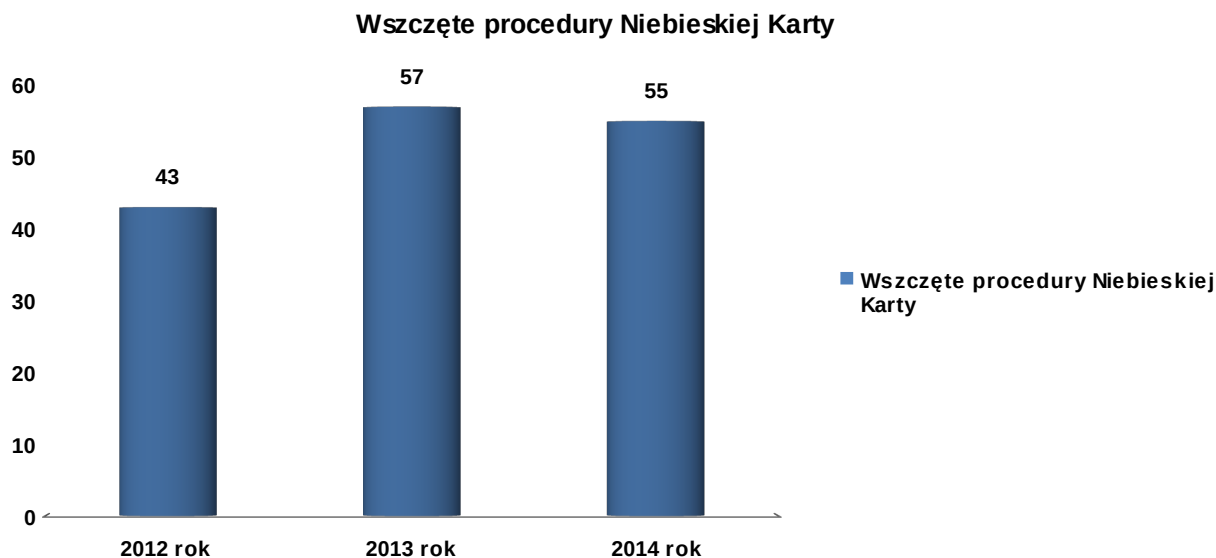
Centralnym elementem Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar Przemocy

w Rodzinie jest Zespół Interdyscyplinarny we Wrześni, powołany w 2011 roku.

Zespół koordynuje działania grup roboczych zwoływanych w związku z przemocą w rodzinie udokumentowaną w formie Niebieskiej Karty.

Z danych Zespołu wynika, iż skala problemu przemocy w rodzinie w naszej gminie nasila się. Potwierdzeniem są informacje uzyskane z Komendy Powiatowej Policji we Wrześni, odnotowujące wzrost interwencji związanych z przemocą w rodzinie.

Wykres 5.

Dane własne Zespołu Interdyscyplinarnego we Wrześni

W 2014 roku, pomocą grup roboczych, działających w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego we Wrześni, objętych było 115 rodzin, liczących 393 osoby. Podobnie jak w skali kraju, osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy w rodzinie w większości byli mężczyźni, ofiarami zaś kobiety i dzieci.

Na terenie gminy Września przemoc występuje w rodzinach o różnym statusie społecznym, a nierzadko łączy się z problemem nadużywania alkoholu. Przypadki przemocy zdarzają się w domach rodzinnych, w zamkniętym kręgu osób, gdzie świadkami są jedynie członkowie rodziny.

Strach przed sprawcą, wstyd przed rodziną, znajomymi, obawa o los dzieci, obawa o sytuację ekonomiczną rodziny, powstrzymują osobę krzywdzoną przed ujawnianiem sytuacji przemocy; może to wpływać na fakt, iż rzeczywista skala zjawiska przemocy jest znacznie wyższa, aniżeli ta, która obrazują oficjalne statystyki.

Wymiana informacji między instytucjami świadczącymi pomoc ofiarom przemocy w rodzinie, potwierdza fakt, że w naszej Gminie występują środowiska z problemem przemocy i korzystają one z dostępnych form wsparcia. Przypuszczamy jednak, że znaczne więcej jest środowisk, o problemie których wiedzą tylko nieliczne osoby, a które to środowiska wymagają już teraz specjalistycznej pomocy.

Na terenie gminy Września od kilkunastu lat działa Punkt Konsultacyjno – Informacyjny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W ramach Punktu świadczone jest poradnictwo specjalistyczne: prawne, pedagogiczne, psychologiczne. W 2014 roku z pomocy specjalistów

skorzystało 296 osób, w tym 244 osoby dotknięte problemem przemocy.

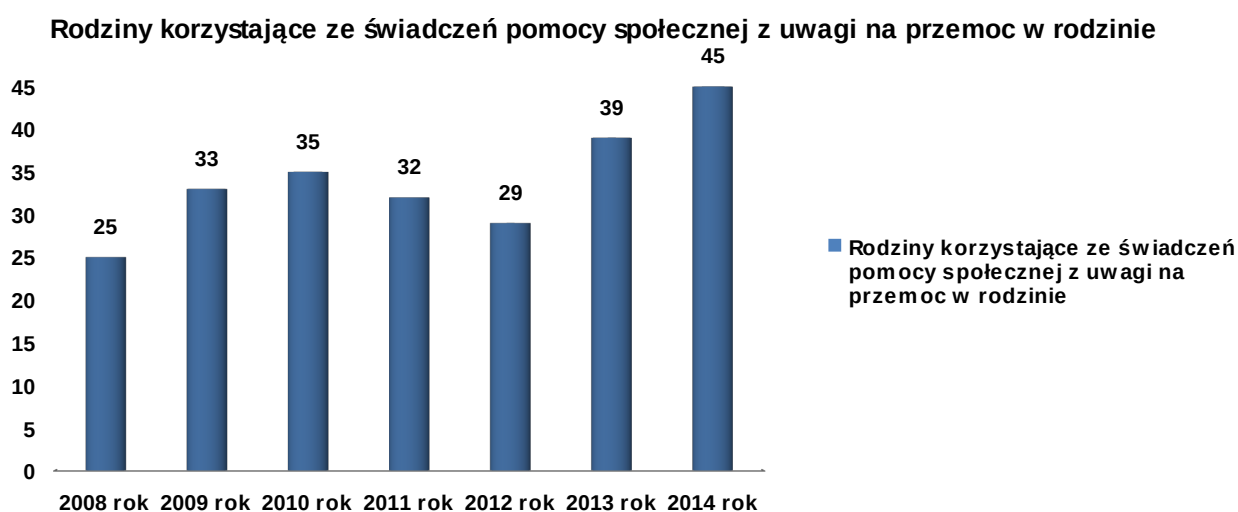
W ramach Punktu realizowana jest pomoc psychologiczna w formie terapii rodzinnej.

Dzieci, z rodzin dotkniętych problemem przemocy mogą korzystać z pomocy specjalistów, w ramach Świetlicy Środowiskowej, przy ul. Witkowskiej, we Wrześni, w której funkcjonuje grupa socjoterapeutyczna.

Kobietom, doświadczającym przemocy, umożliwiono wsparcie specjalistyczne w ramach grupy dla ofiar przemocy prowadzonej przy Poradni Leczenia Uzależnień i Współzależnienia Centrum „U”.

Należy zaznaczyć, iż bardzo często osoby doświadczające przemocy korzystają ze świadczeń pomocy społecznej, począwszy od wsparcia informacyjnego i konsultacji, poprzez wyjaśnianie procedur i co najważniejsze, zapewnienie schronienia i wsparcia finansowego.

Wykres 6.

dane własne OPS

IV. Zasoby instytucjonalne Gminy:

- Urząd Miasta i Gminy we Wrześni;
- Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrześni;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych we Wrześni;
- Komenda Powiatowa Policji we Wrześni;
- Straż Miejska we Wrześni;
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna we Wrześni;
- publiczne i niepubliczne placówki ochrony zdrowia;
- Prokuratura Rejonowa we Wrześni;
- Sąd Rejonowy we Wrześni;
- Zespół Służby Kuratorskiej;
- Poradnia Leczenia Uzależnień i Współzależnienia Centrum „U”
- publiczne i niepubliczne placówki oświatowe;

- organizacje pozarządowe;

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

V. Cel ogólny

Tworzenie warunków do skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w gminie Września.

VI. Cele Szczegółowe

1. Zmniejszanie skali zjawiska przemocy w rodzinie.

VI.1.1.Systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie:

- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy,
- tworzenie bazy danych rodzin dotkniętych przemocą,
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

2. Zwiększanie dostępności pomocy rodzinom, w których występuje problem przemocy.

VI.2.1.Uwrażliwianie społeczności na zjawisko przemocy w rodzinie:

- prowadzenie działalności edukacyjnej i profilaktycznej skierowanej do dzieci i młodzieży promującej rozwiązywanie konfliktów bez przemocy w świetlicach środowiskowych z elementami socjoterapii oraz zajęciach pozalekcyjnych,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach, możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym, stała edukacja środowiska lokalnego poprzez systematyczne umieszczanie ulotek, plakatów, broszur w miejscach publicznych i ogłoszeń w prasie lokalnej,
- prowadzenie szerokiej akcji medialnej dotyczącej uprawnień pokrzywdzonych oraz podejmowanych w tym zakresie działań.

VI.2.2. Promowanie zadań w ramach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

3. Zwiększanie skuteczności ochrony osób doznających przemocy.

VI.3.1. Szkolenia i superwizja osób zaangażowanych w system przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

VI.3.2. Wypracowanie modelu interwencji i strategii postępowania w poszczególnych przypadkach.

VI.3.3. Udzielanie profesjonalnej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie poprzez:

- **działania uprzedzające:** diagnozujące, informacyjne, edukacyjne kierowane do ogółu społeczeństwa,
- **działania interwencyjne:** opiekuńcze i terapeutyczne kierowane do osób doznających przemocy w rodzinie,

VI.3.4. Inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie.

VI.3.5. Opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach,

VI.3.6. Wzmocnienie ochrony ofiar przemocy.

4. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie (motywowanie, wskazywanie sprawcom możliwości korekty nieprawidłowych zachowań).

VI.4.1.1. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie, poprzez motywowanie, wskazanie możliwości korekty nieprawidłowych zachowań.

VII. Adresaci programu:

a) ofiary doznające przemocy w rodzinie, w tym:

- dzieci,
- współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych,
- osoby starsze
- osoby niepełnosprawne,

b) sprawcy przemocy w rodzinie,

c) świadkowie przemocy w rodzinie,

d) przedstawiciele instytucji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy,

e) społeczność lokalna.

Program Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

VIII. Cel ogólny

Skuteczna ochrona ofiar przemocy w rodzinie w gminie Września.

IX. Cele szczegółowe

IX.1. Kompleksowa pomoc rodzinom z problemem przemocy, w których dochodzi do przemocy.

IX. 1.1. Udzielanie pomocy osobom doznającym przemocy:

- pomoc psychologiczna:

indywidualny kontakt z psychologiem mający na celu:

- wsparcie w działaniu,

- edukację (poszerzenie wiedzy o zjawisku przemocy),
- terapię.

- pomoc prawna:

poradnictwo prawne mające na celu:

- informowanie o możliwościach prawnego rozwiązania problemu,
- pomaganie w załatwieniu spraw urzędowych (sąd, policja, prokuratura).

- pomoc socjalna realizowana przez OPS, organizacje pozarządowe, Kościoł:

- informacja o możliwościach uzyskania różnorodnej pomocy,
- wnioskowanie o pomoc materialną,
- zabezpieczenie miejsca noclegowego (w zależności od indywidualnej sytuacji ofiary),
- grupa wsparcia dla ofiar przemocy.

IX. 2. Pomoc rodzinom dysfunkcyjnym w przewycięzaniu problemów poprzez odtworzenie lub wzmocnienie jej funkcji.

IX. 2.1. 2. Inicjowanie grupowych form w systemie wsparcia:

- zorganizowanie grup wsparcia dla ofiar przemocy w celu:
 - motywowania do zmiany sytuacji,
 - wspierania w działaniu,
 - zmniejszania poczucia osamotnienia,
 - udzielania informacji z zakresu prawa i pomocy społecznej (spotkania z prawnikiem i pracownikiem socjalnym),
 - zwiększanie wiedzy o zjawisku przemocy.

IX. 3. Pomoc w diagnozowaniu problemów rodziny oraz określenia długofalowego planu pracy socjalnej.

IX. 3. 1. Terapia grupowa ofiar przemocy (grupy o charakterze zamkniętym), w celu:

- zwiększenia świadomości i poczucia własnej wartości,
- rozwijania umiejętności życiowych zwiększających niezależność (praca nad traumatycznymi doświadczeniami).

3. Zorganizowanie grupy wsparcia dla dzieci i młodzieży dotkniętych przemocą i będących świadkami przemocy, w celu:

- informowania o zjawisku przemocy w rodzinie,
- uczenia wyrażania emocji, rozładowania agresji, napięć,
- uczenia konstruktywnego rozwiązywania konfliktów,
- kształtowania pozytywnego obrazu samego siebie.

4. Tworzenie warunków do powstania grupy samopomocowej osób dotkniętych przemocą, w szczególności kobiet, w celu:

- działania w środowisku lokalnym na rzecz ofiar przemocy,
- rozwiązywanie problemów emocjonalnych, społeczno – bytowych w oparciu o wspólne doświadczenie.

5. Prowadzenie gminnych ośrodków wsparcia:

a) Punkt Konsultacyjno – Informacyjny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który pełni rolę wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,

IX. 4. Monitorowanie sytuacji rodzin, a w szczególności organizowanie współpracy służb zajmujących się ochroną ofiar przemocy.

IX. 4.1. Wzmocnienie współpracy służb w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego we Wrześni, a także w ramach tworzonych doraźnie grup problemowych.

X. Adresaci Programu:

a) ofiary przemocy w rodzinie, w tym:

- dzieci
- współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych,
- osoby starsze,
- osoby niepełnosprawne,

b) przedstawiciele instytucji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy,

c) społeczność lokalna.

XI. Przewidywane efekty i ocena prowadzonych działań w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Programu Ochrony Ofiar Przemocy:

1. Zmniejszanie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy
2. Skuteczniejsze promowanie wartości rodzinnych,
3. Lepsza edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie skutków stosowania przemocy w rodzinie,
4. Promowanie stosowania metod wychowawczych bez użycia przemocy,
5. Pozytywna zmiana postaw społeczności wobec przemocy w rodzinie,
6. Zwiększanie skuteczności i dostępności pomocy,
7. Wzrost liczby placówek udzielających pomocy w środowisku lokalnym,
8. Wzrost liczby osób profesjonalnie pomagających ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie,
9. Zwiększenie kompetencji osób zawodowo zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,
10. Spadek liczby rodzin, w których interwencje Policji i innych służb zajmujących się przemocą

w rodzinie podejmowane są wielokrotnie,

11. Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w problematykę przeciwdziałania przemocy.

XII. Realizatorzy Programu:

- Urząd Miasta i Gminy Września;
- Pełnomocnik Burmistrza ds. Profilaktyki i przeciwdziałania Alkoholizmowi;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrześni;
- Gminne Świetlice Środowiskowe;
- Sąd Rejonowy we Wrześni;
- Prokuratura Rejonowa we Wrześni;
- Straż Miejska we Wrześni;
- Komenda Powiatowa Policji we Wrześni;
- Gminne placówki oświatowe;
- Placówki ochrony zdrowia z terenu gminy Września;
- Organizacje pozarządowe i Kościół;
- Społeczność lokalna

XIII. Finansowanie Programu:

Źródłem finansowania Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta i Gminy Września na lata 2016 - 2020 są:

1. Środki własne gminy:

- a) pochodzące z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
- b) znajdujące się w budżecie Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrześni,

2. Środki Wojewody Wielkopolskiego,

3. Środki UE.

XIV. Źródła weryfikacji i mierniki

Dokumentacja Zespołu Interdyscyplinarnego we Wrześni oraz grup roboczych. Dokumentacja Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrześni oraz Powiatowej Komendy Policji we Wrześni.

XV. Wskaźniki

Liczba założonych i zakończonych Niebieskich Kart;

Liczba interwencji domowych w związku z przemocą w rodzinie;

Liczba sprawców przemocy skierowanych do realizacji programów korekcyjno - terapeutycznych dla sprawców;

Liczba rodzin z problemem przemocy, korzystających z terapii rodzinnej;

Liczba ofiar przemocy domowej korzystających z grup y wsparcia dla ofiar;

Liczba konsultacji, porad, rozmów terapeutycznych świadczonych przez specjalistów w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie.

Przewodniczący Rady Miejskiej we Wrześni

/-/Waldemar Grzeškowiak